כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת יתרו ■ ט"ו שבט ה'תשע"ב ■ 08.02.2012 ■ גליון מס' 159

תפוצה לכל קהילות ישראל

אילן! במה אברכך?

לקראת ט"ו בשבט אספנו את פסקי ההלכה, המנהגים והנושאים המעניינים של פירות האילן, סדר ט"ו בשבט, פירות ארץ ישראל וחוץ לארץ, בתורת ההלכה, החסידות והדרש

/ הרב שמואל ברוך גנוט

המשנה[1] אומרת שט"ו בשבט הוא "ראש השנה לאילנות", לדיני קביעת שלוש שנים למניין ערלה של פירות האילן לעניין "עונת המעשרות" (שפירות האילן שהגיעו ל"עונת המעשרות" לפני ט"ו בשבט של השנה השלישית משנות השמיטה, מפרישים מהם "מעשר שני" כדין הפרשת מעשרות בשנה השניה לשנות השמיטה, וכן אם הגיעו ל"עונת המעשרות" לפני ט"ו בשבט של השנה הרביעית, נחשבים הם לפירות השנה השלישית ומפרישים מהם "מעשר עני", ואם באו ל"עונת המעשרות" לאחר ט"ו בשבט, מפרישים מהם "מעשר שני" כדין הפרשת מעשרות בשנה הרביעית), ללקיטת אתרוג (אתרוג שנלקט לפני ט"ו בשבט, לא תורמים ממנו תרומה על אתרוג שנלקט לאחר ט"ו בשבט) ולדינים נוספים בדיני המצוות התלויות בארץ (למשל, ישנה מחלוקת בפוסקים האם מתחילים למנות איסור בפירות האילן משום איסור "שביעית", מט"ו בשבט של השנה השביעית, וכן בצאת שנת השמיטה, האם ממשיך איסורם עד ט"ו בשבט של השנה השמינית, או בצאת שנת השמיטה, האם ממשיך איסורם עד ט"ו בשבט של השנה השמינית, או שמתחיל איסורם בא' בתשרי של השנה השביעית ושבצאת שנת השמיטה אסורים עד תחילת השנה השמינית ולא יותר[2]).

מנהג אכילת הפירות - מנהג אשכנזי?

בתקופתם של מרן הבית יוסף ורבנו הקדוש האריז"ל חי רבנו יששכר סוסאן מערבי זצ"ל, הכותב בספרו "תיקון יששכר" ש"נוהגים האשכנזים להרבות בו במיני פירות של אילנות לכבוד שמו של יום". את דברי ה"תיקון יששכר" ציטטו, להלכה ולמעשה, הכנסת הגדולה, המגן אברהם, האליה רבא, הפרי חדש, באר היטב ומשנה ברורה וכף החיים[3].

מעניין שה"תיקון יששכר" והבאים אחריו כתבו שמדובר במנהג של קהילות אשכנז. ואולם המנהג הובא בספרי מנהגים ופסקים רבים של גדולי ספרד, כמו בספר "שבט מוסר" של רבי אליהו הכהן מאיזמיר, הכותב: "בני! הווי זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט, שמנהג ותיקין הוא". הגאון הספרדי רבי יעקב רקח זצ"ל הדפיס את ספרו "פרי הסמדר", העוסק במנהגי ט"ו בשבט, וחובר על סדר "פרי עץ הדר", אותו קוראים הספרדים בט"ו בשבט. הגר"י רקח כותב כי כמנהג האשכנזים, כך נהגו חלק מהספרדים. ואכן, החרו והחזיקו במנהג זה רבים מקהילות ספרד, כעדותו של הגאון רבי חיים

1 - בתחילת מסכת ראש השנה.
2 - ראה דעת רבנו חננאל בר"ה ט"ו ובמנהגי מהר"ם מרוטנבורג ובשל"ה שער האותיות כלל פ"ט ובפני יהושע ר"ה ט"ו ובפאת השולחן ב"י סי' ג' ס"ק ג'.
3 - כולם בהלכות "נפילת אפיים", סי' קל"א.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

טובים ורעים באומות העולם
אבותינו לא חיו בחלל סגור, הם נפגשו עם זולתם מאומות העולם, ולפי המסופר בתורה ובדברי חז"ל...
המשך בעמ' 2

שו"ת חורף
שאלה: רבו הפונים בגלל יישום תמ"א 38 ברעננה בשאלה האם על-פי ההלכה מותר לעקור עצי פרי? אם אסור - באלו נסיבות כן מותר לעקור?...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
ר' זושא זי"ע
מסופר בשם הרב הקדוש הרבי ר' זושא מהאניפולי זי"ע, כי פעם אחת ישב בסעודה גדולה שעשה לפניו גביר אחד...
המשך בעמ' 5

שביבים
- "וכמה באו אלי בזעקות שבר"
- כבד את אביך ואת אמך
- לא תגנוב
- לא תגנבו
- לא תענה רעך עד שקר
- לא תחמוד

המשך בעמ' 6

פאלאג'י (בספרו "מועד לכל חי") ובניו רבי אברהם (בספרו "והוכיח אברהם") ורבי יצחק (בספרו "יפה ללב"). גם הגאון בעל "כף החיים", רבי יעקב חיים סופר זצ"ל, שהתגורר בבגדד ועלה לארץ ישראל, כותב כי כך נהגו הספרדים.

הגאון ה"חתם סופר" זצ"ל נהג לערוך לפניו שולחן גדוש בפירות בט"ו בשבט[4] וכך נהג הגאון היעב"ץ זצ"ל, הכותב[5] ש"נהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות, והוא תיקון גדול בעולמות העליונים".

מנהג אכילת הפירות בט"ו בשבט הוזכר רבות בספרי החסידות, ומהם בספר "פרי צדיק" לרבי צדוק הכהן מלובלין, בספר "דברי שלמה" לרבי שלמה מטשורקוב, ב"מנהגי קמארנא" ובספר "דרכי חיים ושלום", המביא את מנהגי בית מונקאטש. צדיקים רבים נהגו לערוך "טיש" בט"ו בשבט ולהרבות בו באכילת פירות ובפרט פירות ארץ ישראל. הרבי בעל "שפע חיים" מצאנז קלויזנבורג זצ"ל סיפר שהחסידים היו שולחים לאביו, הצדיק מרודניק זצ"ל, שמן זית מארץ ישראל והוא היה טועם ממנו בט"ו בשבט ובשמן הנותר השתמש בשבת קודש ל"צִיבּל מִיט הֵיי" (בצל עם ביצים) הנאכל בסעודת שבת בבוקר.

מעניין לציין שהגאון רבי אפרים ברש"ז מאלטונה, מזכיר בספרו "אדני פז" את דברי ה"מגן אברהם", שהאשכנזים נהגו להרבות בט"ו בשבט בפירות האילן, והוא כותב "ואני לא ראיתי ולא שמעתי ממנהג זה"...

4 - מנהגי החת"ס, "ותומר דבורה" סי' ט' באות ב'.
5 - סידור בית יעקב (עמוד תש"ה).

אפשר לאכול מפירות שנשתבחה בהם תורכיה

רבים מזלזלים בשולחנות העמוסים פירות מכל סוג שהוא ואומרים כי "מדובר בפירות שנשתבחה בהם תורכיה" ולא ארץ ישראל. ונשאלת השאלה: אז מה?! מה הבעיה בזה?!

בכל הספרים שהזכרנו עד עתה, ה"תיקון ישכר", ה"מגן אברהם" ויתר הפוסקים, לא מוזכר כלל לאכול דווקא מפירות ארץ ישראל, אלא לאכול פירות האילן, לא משנה מאיזו מדינה הגיעו והיכן נוצרו. מנהג אכילת הפירות, כפי שלמדנו, נהג בכל קהילות אשכנז הרחוקות, אליהם הרי לא הגיעו פירות מארץ ישראל הרחוקה. נמצא שאדרבה, בעצם מקור מנהג אכילת הפירות בט"ו בשבט, כלל לא מוזכר לאכול דווקא מפירות ארץ ישראל.

המנהג לאכול גם מפירות ארץ ישראל הוזכר במעט מספרי החסידות וברישומים של מנהגי קהילות שונות, ובספר "שדי יער" מסביר כי יתכן וטעם המנהג הוא שמכיוון שאנו אוכלים פירות האילן כדי להראות שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות, ויום זה נקבע מפני ש"כבר יצאו רוב גשמי שנה" (ראש השנה יד, א), והוא דווקא בארץ ישראל, לכן הקפידו לאכול דווקא מפירות הגדלים בארצנו הקדושה.

המשך בעמוד 9

פרשת יתרו

טובים ורעים באומות העולם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

אבותינו לא חיו בחלל סגור, הם נפגשו עם זולתם מאומות העולם, ולפי המסופר בתורה ובדברי חז"ל, על פי רוב היו התוצאות של המפגשים הללו שליליים ועוינים, מלווים סכנה ואיבה. אברהם הושלך על ידי נמרוד לכבשן האש, שרה רואה את ישמעאל מצחק עם יצחק, ואת הצחוק הזה מזהים חז"ל כעבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, היה זה ניסיון לחסל את יצחק באופן רוחני (ע"ז), מוסרי (ג"ע) ופיזי (שפיכות דמים), סכנות שאברהם לא הבחין בהן ורק שרה בחרדתה לשלומו ועתידו של יצחק דורשת מאברהם: "גרש את בן האמה הזאת", ועדיין אברהם מסרב ורק אמירתו של הקב"ה: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" היא שמשכנעת את אברהם לשמוע לדברי שרה. גם יעקב מאוים על ידי עשו: "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", אחריו לבן מודה במו פיו על עצמו: "יש לאל ידי לעשות עמכם רע" ורק התערבותו של הקב"ה מנעה זאת: "ואלוקי אביכם אמש אמר אלי לאמר: השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע", ובהמשך מתנכל שכם בן חמור לדינה בתו של יעקב. וכך גם פרעה והמצריים שהיו כפויי טובה והשיבו רעה כנגד הטובה הגדולה שעשה להם יוסף.

יוצא מן הכלל היה יתרו חותן משה שמפגשו עם עם ישראל הביא לתוצאות חיוביות, יתרו החל את חייו ככומר לעבודה זרה, שלא הניח עבודה זרה שלא עבד אותה (מכילתא יתרו א), ופיטם עגלים לעבודה זרה (סוטה מג א). ולמרות שבמדין היה מנהיג מדיני (שר) וגם מנהיג דתי (כומר), ומרגע שהבין כי טעה ויתר למען האמת על כבודו ומעמדו: "ראה שאין ממש בעבודה זרה וכפר בה, וקרא לבני עירו ואמר להם: עד עכשיו הייתי משמש אתכם, עכשיו זקן אני, בחרו לכם כומר אחר, והוציא להם כלי תשמישי עבודה זרה ונתן להם" אלא שעל החלטתו זו של יתרו הגיבו בני עירו בחומרה "עמדו ונידוהו שלא יזדקק לו אדם ולא יעשה לו אדם מלאכה ולא ירעו את צאנו, לפיכך הוציא את בנותיו לרעות" (שמו"ר א לב).

יתרו מייצג את הגוי הערכי, שמוכן לסכן את מעמדו למען עקרונות וערכים, כך הוא נהג גם כשישב בכבודו של עולם בארמונו של פרעה: "שלושה היו באותה עצה (שאמר פרעה: "הבה נתחכמה לו"), בלעם איוב ויתרו, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית" (סוטה יא א). ואחר מסע ארוך מגיע יתרו למחנה ישראל וזוכה בה לכבוד גדול, לא רק משה חתנו יוצא לקראתו, אלא גם אהרן ונדב ואביהו ועמם שבעים מזקני ישראל (שמו"ר כז ב). וכאן מתרחש דבר מוזר, למרות שהיה יתרו אישיות

בלתי רצויה בארצו המנודה על ידי סביבתו, ואילו במחנה ישראל הוא יושב בכבודו של עולם, אעפ"כ הוא אינו נשאר אלא מתעקש לשוב אל ארצו ואל מולדתו. ועל אף שמשה מבטיחו: "והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל", יתרו דוחה בנימוס את ההצעה והוא נחוש בדעתו: "לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך", ומשה אינו מוותר וממשיך להפציר בו: "אל נא תעזוב אותנו... והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך" אך יתרו בשלו ולבסוף שב למולדתו.

מהי הסיבה להתנהגותו זו של יתרו שמתעקש לשוב לארצו? במדרש אנו מוצאים כמה סיבות וכולן סיבות ערכיות. לפי המכילתא (יתרו א ב) יתרו אינו מסתפק באושרו האישי בבחינת אני את נפשי הצלתי, אלא הולך לגייר לכל בני מדינתו. ויתרו מנמק זאת למשה: "כלום הנר מהנה אלא במקום החושך, מה יעשה הנר בין חמה ללבנה, אתה חמה ואהרן לבנה" (מדרש הגדול יח כו), טענתו של יתרו היא שבמדין הוא יביא תועלת גדולה יותר מאשר במחנה ישראל. סיבה נוספת מובאת במדרש הגדול (במדבר י ל): "היה יתרו מחשב ואומר: השנה (שחלפה) היתה שנת בצורת ואני לוויתי ופרנסתי את העניים ואם אין אני הולך ופורע את החובות, נמצאתי מחלל שם שמים". ובמשנת ר"א (טו) הוסיפו: אנשים רבים הפקידו בידו פקדונות, אם אני מניחן והולך לי, יאמרו לקח כל הפקדונות ונתן לחתנו ונמצאתי מוציא שם רע עלי ועליך, אני הולך ומחזיר את כולם". כך היה יתרו אדם ערכי מתחילה ועד סוף.

סיפור לשבת

ר' זושא זי"ע

{בתחילת החודש ב-ב' שבט, חל יום ההילולא של ר' זושא מהאניפולי זי"ע מענקי החסידות, אחיו של רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע. סיפורים נפלאים עליו ראו אור בגיליון השבועי של "תפארת ישראל" אנטוורפן. הנה הם כאן לכבוד ט"ו בשבט. שאול שיף.}

מסופר בשם הרב הקדוש **הרבי ר' זושא מהאניפולי** זי"ע, כי פעם אחת ישב בסעודה גדולה שעשה לפניו גביר אחד בקהילת אוסטראה, מקום אשר היה שם אהלו בתחילה בעיר ההיא, מלפנים, בעת היותו שמש ועני מדוכא חסר לחם ממש, והזמין בעל הבית לכבודו עוד מחשובי העדה תלמידי חכמים ונכבדים.

באמצע הסעודה ישב הרה"ק בדומיה, ורעיוניו הקדושים משוטטים, ותפוס במחשבתו ובמוחו. ופתאום לקח מהמרק והבשר שהיו לפניו, וזרק על בגד משי אשר היה לבוש בו, ואמר: "נא, פרעס בעקיטשע, דאס איז דיין, נאר לכבוד דיר האט מען גיגעבין דיע יאך, און דאס פלייש, און אלדינג" (בקצרה: אמר לבגדים ההדורים שלבש, הרי רק לכבודכם נתנו כאן מרק, בשר וכו'). והמסובין בשמעם דברים הללו נשתוממו, וחשבוהו ח"ו למשתולל בדעתו.

אמנם הוא פירש שיחתו לפני המסובים החשובים, ואמר להם: הנה חשבתי עתה בדעתי, מה זה אשר בהיותי לפני כמה שנים דר בעיר הזאת, לא היה איש מרחם עלי, אפילו בפיסת לחם, וכמה פעמים שהייתי מסתכן ברעב, הגם כי קיי"ל בב"ב דף ט' אין בודקין למזונות, עם כל זה לא השגיחו עלי אז מאומה. ועתה קראוני בכבוד בזה, ועשו סעודה בעדי, ולא די שנתנו לי לאכול מרק ובשר ויין, עוד קראו לכבודי הרבה אנשים מכובדים ונותנים להם לאכול ולשתות, ומה זה.

ואם בשביל שמאז ועד עתה תיקנתי מעשיי לטובה, על כן הורחב פרנסתי, הנה בעוונתי הרבים איני מרגיש שתיקנתי מעשיי לטובה, אלא ודאי על כרחך מפני שאז הלכתי עם בגדים קרועים באשר הייתי עני ואביון, ועתה הנני הולך עם בגד משי, על כן נותנים ומכבדים אותי בשביל הבגד, על כן נתתי להבגד מכל מאכל טוב הלז, ואמרתי, בשבילך קראו אותי, בשבילך הזמינו כל זה, ולא בשביל זכותי. כל זה הגיד הרב הצדיק רבי זושא זי"ע כנודע מרוב ענוותנותו בקדושת צדקתו.

(הרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זי"ע, דברי תורה ח"ב, אות נ"ח)

✻

במוצאי ש"ק פרשת מטות תרמ"ט, סיפר לנו הרה"צ **מהר"י מזידיטשויב** בן הרה"ק **רבי נפתלי מליז'ענסק**, כי אביו הרה"ק רבי נפתלי הלך פעם בצוותא חדא עם **הרה"ק מראפשיטץ**. ובלכתם בדרך, הבחינו באיש שבא לקראתם, אמר הרה"ק מראפשיטץ להרה"ק ר' נפתלי מליזענסק: "נפתלי, יראה מעלת כבודו דבר חידוש, כי האיש הלזה הבא לקראתינו יתן לנו מעות כמה שנרצה", וכן היה, תיכף ומיד בא אליהם האיש ההוא, ולקח ארנק עם מעות, ואמר להם: רבותיי, קחו לכם מעות כמה שתרצו, ואספר לכם עובדא מהרה"ק **הרבי ר' זוסיא** זללה"ה.

וסיפר על עצמו: שמי הוא יוסף בייגעלטרעגער (=מוביל כעכים) ופרנסתי היתה בעבר לילך לבית העשירים ללוש עיסות, כפי שהיה המנהג ש'הבעק-יונגען' הלכו ללוש בבית העשירים, אבל דחו אותי מפרנסתי. אחר כך היתה פרנסתי, שזוגתי הלכה לבית העשירים לנקות וללבן צו ווייסענען דיא שטיבער (=להלבין החדרים ולסיידם) לכבוד שבת. אך לא היה לנו אלא אויבער

המשך בעמוד הבא...

מלבוש (=מעיל) אחד, פעם אני לבשתיו, ופעם לבשה אותו זוגתי, אם זוגתי הלכה עמו אני ישבתי בבית, באין בגד ללבוש, וכן להפך.

ויהי בעת ההיא, הגיע ימי המצרים, והרי מאן ווייסענט ניכט דיא שטיבער אין דיא ניין טעג (=אין מסיידים בתשעת הימים) ולא היה לנו בעווה"ר אף מזון סעודה אחת. ופתאום שמעתי קול מצהלות, כי הרבי ר' זוסיא בא העירה, אמרה לי זוגתי: "לך אל הרבי, אולי יתן לך איזה פרוטה להחיות נפשינו". נעניתי לה והלכתי. מנהגו של הרבי ר' זוסיא היה, לבוא למרכז העיר, שם נעמד עם מרכבתו כשעה חדא, וכל אנשי העיר הסבו את המרכבה, שם נתנו לו שלום ודיברו עמו, והעגלה היתה מלאה סביב עם אנשים וטף. והיות שהייתי נכה רגליים הולך על שני עמודי עץ נשען על מקלות, על כן הסתובבתי מאופן לאופן כאשר באתי אל העגלה מצד זה לצד זה, ולא יכולתי להתקרב לבוא לפניו.

והנה נשמע קול, שאמר הרה"ק זל"ה: "ר' יוסף קומט נאר אהער" (=בוא הנה), וכמה יוסף איכא בשוקא, והיו שם הרבה אנשים ששמם יוסף, וביניהם כמה גבירים ששמם יוסף, וניגשו אליו כמה יהודים ששמם יוסף, ולכל אחד אמר "נישט אייך מיין איך" (=לא לך כוונתי), וכך היה כמה וכמה פעמים, עד שקרא הרבי שוב "האין כאן עוד יוסף אחד". ואז נתיישבתי בדעתי, כי אולי אלי כוונתו, והלכתי בשברון לב, וכשראה אותי אמר "אייך מיין איך" (=לך התכוונתי), ושאל אותי על מהות פרנסתי, ואמרתי לו, על זה באתי, וכך וכך המעשה.

אמר הרה"ק: ברענגט מיר א קריגל מעד (=הביאו לי כד מי דבש), כאשר הביאו לו, מזג לי כוס גדולה עם מעד, ונתן לי ואמר "שתה יוסף". ומוכרח הייתי לשתות כל הכוס, ואמר לי "לחיים ר' יוסף". ושאל אותי, מה יש לך בביתך? אמרתי לו "יש לי תיבה אחת ותו לא". נתן לי הרה"ק שלושה צוואנציגערס (=מטבעות של עשרים פרוטות), ואמר לי: "שים אותם בתוך התיבה, ומהיום והלאה כל ימי חייך יהיה לך מתיבה זו כל מחסורך, כמה מעות שתצטרך תיטול מתיבה זו". וב"ה ברכתו נתקיימה וכן הוא, והנני ב"ה גביר עצום, ומדוע איפוא לא אתן למעלתכם כמה מעות שתצטרכו, הלא לא משלי הוא, משלכם הוא, וזה נהנה וזה אינו חסר.

(החסיד רבי דוב בער הערמאן ז"ל, דברים ערבים, פרק ב', אות כ"א)

✻

סיפר כ"ק **אדמו"ר (ה"אמרי חיים" מויז'ניץ)** זי"ע: על הרה"ק **הרבי ר' זוסיא** זי"ע אמרו - והדגיש: לא אני אומר כן, אלא היו שאמרו - שהוא אינו יכול ללמוד. הרה"ק **בעל התניא** זי"ע שהיה גאון עולם, כתב על הרבי ר' זוסיא "הגאון האמיתי", כאשר שאלו אותו איך כותב עליו כך, סיפר:

פעם ישבו בביהמ"ד החבריא קדישא תלמידי **המגיד הק' ממעזריטש** זי"ע, והיו שם **הרה"ק מבארדיטשוב**, **הרבי ר' אלימלך**, וכן הוא עצמו **הרה"ק מליאדי** זי"ע, ולפתע שמעו בכיות בוקעות מבית המגיד. והנה יצא המגיד מחדרו, ואמר להם: "זיכט אויס א היתר פאר די עגונה" (=מצאו נא היתר בעבור העגונה). התחילו הצדיקים לחפש בטוש"ע אהע"ז והנו"כ, הרמב"ם ועוד, ולא מצאו כל היתר. לפתע אמר להם הרבי ר' זושא, עיינו בסברת התוס' מסכת ב"ק דף פלוני. לאחר שעיינו היטב, מצאו היתר לפי אותה סברא.

שאלו את הרבי ר' זושא, מנין לך סברא זאת? השיב: "מכיון ששמעתי מהמגיד הק' שאמר לנו **לחפש היתר**, הבנתי שיש היתר, ועלינו רק לחפשו, ביקשתי מהשי"ת גל עיני ואביטה בתורתך ההיתר לעגונה זו". וסיים הרבי ר' זושא בענוות רוחו: "אבער זושא קען ניטש קיין לערנין". כשסיים הבעל התניא לספר זאת, אמר בשפלות רוחו: "וואס האב איך פון מיין קאפ, וועז ער איז כסדר בשמחה?".

(שרפי קודש, ויזניץ, עמ' רס"ט, בשם הרה"צ רבי מנחם ארנסטר שליט"א ר"י ויזניץ וראה בספה"ק ישמח ישראל להרה"ק מאלכסנדר זי"ע, השמטות לפרשת במדבר מה ששמע מהרה"ק מטשערקאס זי"ע, בשם חו"ד הרה"ק מליאדי זי"ע אודות הרבי ר' זושא זי"ע)

✻

הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע כשהיה יושב אצל רבינו **המגיד ממעזריטש** זי"ע, נכנס פעם אחת לביהמ"ד, וראה שם אברך יפה תואר, ונתן לו שלום, והאברך החזיר לו שלום, ושאלו הרבי ר' זושא: "מאיזה מקום אתה?", אמר לו האברך "ומה נפקא מינה לכבודו?". אמר לו הרה"ק: "מכל דבר שבעולם נוכל לעשות נחת רוח להבורא ית"ש, באם ידברו שני אנשים יחדיו, זה שואל את זה, וזה שואל את זה, למשל אם אחד שואל את חברו שהוא מלמד או שוחט או רב, על כמה אתה יושב לשבוע? [כלומר מה משכורתך לשבוע, כמו כן נוכל לשאול גם על השי"ת, על כמה הוא יושב, ונוכל לומר שהוא יושב על תהילות ישראל, כמו שאנו אומרים בתוך התפילה "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל".

בתוך הדברים נעלם האברך ממנו. אחרי זה נכנס הרה"ק לפני רבינו המגיד, שאל אותו המגיד: "הידעת מי היה האברך הזה אשר דברת עמו?" אמר הרה"ק: "לא ידעתי אותו". אמר המגיד: "זה היה אליהו הנביא זל"ט, כאשר שמע ממך הפירוש על ואתה קדוש יושב תהילות ישראל, עלה למעלה לומר הפירוש בשמך.

(החסיד רבי שלמה אהרן פריעדמאן שו"ב בביקוני ז"ל, מראה אש עמ' כ"ה, אות ז')

✻

הרה"ק הרבי ר' זוסיא זי"ע בא פעם אחת לאכסניא אחת, וביקש מבעלת הבית שתתן לו איזה מאכל להחיות את נפשו, וענתה שאין לה כלום בשבילו. וביקש ממנה עוד הפעם ולא רצתה לתת לו, ובפעם השלישית שביקש נתכעסה וסטרה לו על לחיו, וברח משם הרה"ק, והאשה ההיא נשתתקה תיכף רח"ל ונעמדה דום.

כשבא בעלה לביתו וראה את הנעשה, התחיל לחקור מה קרה עמה? וענה לו אחד מילדיו, שהיה כאן איזה יהודי שביקש לאכול, והיא היכתה אותו ותיכף נעלם משם. יצא הבעל לחפשו, ומצאו על אם הדרך והכיר מיד שזהו הרבי ר' זושא, והתחיל להתחנן לפניו שימחל וירחם לה על מעללה, ואמר הרה"ק שיביאו אותה לפניו, והביאו אותה.

וישאל אותה הרבי ר' זושא: "פאר וואס האסטו געגעבען זושא'ן א פאטש? (=למה הכית את זושא?) התוודי על מעשייך". והתחילה להתוודות על עבירות קלות שעשתה. ואמר לה הרבי ר' זושא: "ניין, דערפאר קומט נישט זושא'ן א פאטש!" (=בעבור זה עדיין

המשך בעמוד הבא...

לא מגיע לזושא מכות). עד שהודתה שהיא שוחטת בעצמה את העופות. אמר הרבי ר' זושא: "אזוי? זושא האט גיוואלט עסן טרפות ביי דיר, דער פאר קומט איהם א פאטש..." (=כך? זושא רצה טריפות, ע"ז מגיע לו מכות).

(הרה"ק רמ"ח מסלאנים זצ"ל, מאמר מרדכי ח"ב, עמ' פ"ו, אות י"ז)

✻

שמעתי מפי **רבי מרדכי הערש** זצ"ל: פעם נולד לבנו של רבינו **רבי פנחס מקאריץ** זי"ע בן בחודש כסלו, והזמין את אביו על הברית, וגם הזמין את רבינו **רבי זושא** זי"ע, כי כידוע היה אהבה עזה בין רבי פנחס ורבי זושא. והנה עבר כבר כל השבוע ורבי פנחס עדיין לא בא, וביום השמיני בבוקר ראה מרחוק עגלה באה, וחשב בוודאי שזה אביו רבי פנחס, אבל זה היה הרבי ר' זושא.

וכיבד את הרבי ר' זושא עם הברכות, וכשהגיע רבי זושא לקריאת השם ויקרא שמו בישראל, לא אמר אבי הילד את השם, אלא ביקש שהרבי ר' זושא יאמר בעצמו את השם. וחשב הרבי ר' זושא מעט, ואמר ויקרא שמו בישראל **דוב בער**.

אחרי זה הגיע רבי ר' פנחס מקאריץ זי"ע, ושאל איזה שם נתן לבנו, ואמר לו דוב בער. ואמר רבי פנחס שגם הוא רצה שיקרא בשם זה, ושאל את רבי זושא למה בחר דוקא בשם זה. והשיב רבי ר' זושא, שכיון שהבעל ברית לא רצה לומר השם, אז התבוננתי בעולמות, וראיתי שכל העולמות מתרעשים כעת עם השם דוב בער, לכן נתתי שם זה.

(הרה"צ ר' ישראל רוזנצווייג זצ"ל, אוצר ישראל ח"א, עמ' קל"ט)

✻

שמעתי ממרן **אדמו"ר הבית אברהם** זי"ע, שהרה"ק **רבי זושא** זי"ע בשבע שנותיו האחרונות נחלש ושכב על מיטתו, ו**הרה"ק מלעכעוויטש**, והרה"ק **רבי אשר מסטולין** זי"ע ושאר צדיקים נסעו לבקרו, בבואם אמר רבי זוסיא, היות ואני חלוש מאוד ואין בכוחי לצאת ולבוא בעיירות כפי שהיה דרכי מאז ומתמיד, משום כך אין לי אפילו להוצאות הבית. כששמע הלעכעוויטשער את דבריו הושיט את ידיו לכיסו והוציא מלוא חפניים רענדליך ונתן לרבי זושא, ונענה אליו רבי זושא: מוחין סליקין, מוחין סליקין, ועבור זה אספר לכם עובדא שעדיין לא שמעתם מעולם.

פעם אחת הייתי בחתונה, ורקדתי ריקוד של מצוה-טאנץ לפני החתן והכלה, תוך כדי הרקידה נזכרתי שכלה דא היא 'שכינתא' ונכנסתי לדבקות גדולה, ותוך כדי הריקוד יצאתי ליער שמחוץ לעיר, והלכתי בדבקות זו שלושה ימים רצופים. רוחניות וויפל עס האלט, האלט עס, אבער ענדע לאזט זיך עס אויס, והרגיש חולשת הלב מרעב ומצמא, שזה ג' ימים שלא בא אוכל לפיו. ואמרתי רבש"ע זושא דיינקט דיר אויפן אפעטיט, אח"כ אמר: רבש"ע זושא איז הונגעריג און ער וויל עסין, ועזר לי השי"ת, ומתוך אחד השיניים שלי התחיל לזוב מתיקות וחיות, ועי"ז ניצלתי מחלישות הלב. ותוך כדי ספרו ללעכעוויטשער לקח את אצבעו של הלעכעוויטשער והכניסה לתוך פיו, להראותו את השן שממנה זב המתיקות והחיות. לאחר שנים הראה הלעכעוויטשער לקאברינער, והקאברינער הראה אותו למרן היסוד עבודה ולרבי משה מרדכי קאברינער זצ"ל.

וביאר מרן היסוה"ע זי"ע, כשיהודי בצרה וצריך לישועה, העצה לעורר מקודם את צד החסד שבצרה כדי להמתיק ייכ יק את הדינים, ורק אח"כ לבקש רחמים על המצוקה. ובזה שאמר רבי זושא: רבש"ע זושא דיינקט דיר אויפן אפעטיט, המשיך ישועתו שהתחיל לזוב משיניו המתיקות.

(הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ ז"ל, מזקנים אתבונן ח"ב, עמ' רי"ד)

בזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

■

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

רבו הפונים בגלל יישום תמ"א 38 ברעננה בשאלה שכבר הוצגה לרב שליט"א בעבר, האם על-פי ההלכה מותר לעקור עצי פרי? אם אסור - באלו נסיבות כן מותר לעקור. בחצר ביתנו צומח עץ תמר הנותן פרי, ועתה עומדים לשפץ את הבניין ובמקומו לסלול מגרשי חניה. האם לצורך זה יהיה מותר לעקור את עץ התמר המניב פרי?

וזו היתה תשובתו: אסקור בקצרה עניין זה:

ישנו איסור דאורייתא להשחית עצי פרי, כמבואר ברמב"ם הלכות מלכים פרק ו' הלכה ח'.

מבואר בגמרא[א] שאדם שעושה כן לא רק שעבר על 'לאו' דאורייתא, אלא שמכנים את עצמו לסכנת חיים, ובכל מקרה לא יראה סימן ברכה במעשה זה[ב].

אמנם מצינו כמה מקרים שבהם מותר לעקור עצי פרי:

1. כשמעוניין להשתמש בקורות העץ והם שווים יותר מהפירות שהעץ מניב[ג].
2. כשהעץ מזיק לעצים אחרים[ד].
3. כשהעץ מניב פחות מכמות מסוימת של פרות לשנה[ה].
4. כשצריך להשתמש במקום שבו נטוע העץ כגון שרוצה להרחיב את דירתו[ו].

נחלקו הפוסקים האם באופנים הנ"ל כשמצד ההלכה מותר לעקור

את העץ, האם הסכנה במקומה עומדת[ז], או שכיוון שמצד ההלכה הדבר מותר ודאי שאין סכנה בדבר[ח].

עוד נחלקו הפוסקים במקרה כשעוקר את העץ עם שורשיו ונוטע במקום אחר, האם גם מקרה כזה הוא בכלל האיסור של השחתת עצי פרי[ט], או שבמקרה כזה אין איסור בדבר ומותר לעשות כך אף ללא סיבה מהסיבות הנ"ל[י].

למעשה: מכיוון שיש שסברו שעל אף שהדבר מותר מכל מקום יש חשש סכנה בדבר, רבים חששו לדבריהם ומנעו את עצמם מלעקור את עצי הפרי אף באופנים הנ"ל המותרים מצד ההלכה. אמנם מצינו בדברי הפוסקים שכתבו שאם יעקור את העץ עם שורשיו ויטעו במקום אחר או שיעקור את העץ על ידי גוי וכן ימכור את מקום של העץ לגוי (ובארץ ישראל יש לדון בזה מצד 'לא תחנם') אזי אין לחשוש כלל[יא].

ומעשה שהיה בעיר 'בני ברק' במתחם 'פרדס ברמן' (ברחוב 'חזון איש') שרצו לעקור את עצי הפרי כדי לבנות שם בתי מגורים ומוסדות חינוך וחיכו במשך שנים רבות עד שהעצים יתייבשו מאליהם[יב] ורק אז התירו את עקירת העצים[יג].

ומעתה באשר לנידון בשאלה דלעיל: כתב בשו"ת חוות יאיר[יד] דכל מה שהתירו לעקור עצי פרי אם צריך למקומם הוא רק לצורך גדול וכגון לבנות במקום זה בית דירה, אבל לצורך הרחבת חצרו ולצורך טיול ותוספת אור בעלמא לא התירו, ומבואר מדבריו דלא התירו עקירת עצי פרי עבור כל צורך אלא רק להשתמש במקומו לשום צורך גדול, ומעתה יש להתיישב בדבר, האם מגרשי חנייה נחשבים כצורך גדול, או לא.[טו] אמנם אם המדובר הוא בשיפוץ כללי של הבניין והרחבת הדירות הקיימות, ותוספת דירות חדשות[טז] וכדי לקבל את אישור העירייה צריכים לתכנן מגרשי חניה נוספים עבור הדירות החדשות, ודאי שנכלל זה בכלל צורך גדול, וההיתר במקומו עומד[יז]. ומכל מקום כדי להינצל מחשש הסכנה דלעיל יש לבצע את העקירה על ידי מי שאינו יהודי, ואם אפשר לעוקרו עם שורשיו ולנוטעו במקום אחר - מה טוב. ומכל מקום בעניינים כגון אלו כדאי להתייעץ עם מורה הוראה מובהק.

א - מסכת בבא קמא דף צ"א עמוד ב', ומסכת בבא בתרא דף כ"ו עמוד א'.
ב - גמ' פסחים דף נ' עמוד ב' ועיין במהרש"א שם ובשו"ת חיים שאל סימן כ"ג. וע"ע שו"ת שבט הלוי חלק ו' סימן קי"ב.
ג - בבא קמא שם.
ד - שם.
ה - שם, והכמות היא פחות מקב לשנה (1.38 ליטר לדעת הגר"ח נאה, ו2.4 ליטר לדעת החזון איש) אמנם בעץ זיתים הכמות היא פחות מרבע קב לשנה.
ו - רא"ש על מסכת בבא קמא שם, ועיין ט"ז יו"ד סימן קטז ס"ק ו'.
ז - כך סבר בשו"ת שאילת יעב"ץ חלק א' סימן ע"ו וכן יש לדקדק ממה שהזהיר רבי יהודה החסיד בצוואתו שלא לעקור עצי פרי, ולכא' הוא לאו דאורייתא, ומדוע כתב זאת, אלא שרצה לומר שאף באופנים שאין את האיסור הסכנה במקומה עומדת.
ח - כך מוכח מהט"ז יו"ד סימן קטז ס"ק ו', וכן רבים מהאחרונים דחו את דבריו של היעב"ץ: שו"ת חת"ס יו"ד סימן ק"ב, שו"ת בנין ציון סימן ס"א, שו"ת חיים שאל לחיד"א סימן כ"ג ועוד.
ט - כך סבר בשו"ת חתם סופר יו"ד סימן ק"ב.
י - כך סבר בשו"ת שאילת יעב"ץ שם.
יא - עיין שו"ת מהרש"ם ח"ז סימן קע"ח, שו"ת חיים שאל סימן כ"ג, שו"ת שבט הלוי ח"ב סימן מ"ז, ח"ה סימן צ"ה, ושו"ת הר צבי חלק ב' סימן ק"ב.
יב - ועשו פעולות כדי לזרז את התייבשות העצים.
יג - ואכן יש פוסקים שאין לעקור עצי פרי כלל אף לא באופנים הנ"ל שאין להקל במקום חשש סכנה.
יד - לרבי יאיר בכרך סימן קצ"ה.
טו - עיין עוד שו"ת חיים שאל סימן כ"ב וסימן כ"ג, ושו"ת שבט הלוי חלק ו' סימן קי"ב.
טז - ועיין בשו"ת חיים שאל שם דאין נפ"מ אם רוצה לבנות דירה לעצמו או לצורך אחרים.
יז - ואף שבשו"ת שאילת יעב"ץ שם כתב שבעקירת עצים משבעת המינים יש גם איסור מצד ביטול יישוב א"י, מ"מ בנד"ד שעושה זאת כדי להרחיב את בניין הארץ לית לן בה, ועוד יש לצדד שדווקא בעקירת עצים מז' המינים לאורך זמן ובתמידות שייך לחשוש משום ביטול יישוב הארץ, אבל בעקירה חד פעמית אין איסור (ועיין ביעב"ץ שם שמבואר ממנו שעיקר האיסור הוא באופן תמידי)

שביבים / שאול שיף

"וכמה באו אלי בזעקות שבר"

(מתוך דברים שאמר כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל בפרשת בא)

"...אין רצוני להרחיב את הדיבור על נושא זה, מכל מקום מחמת שרבתה המכשלה מוכרחני לעורר בענין זה בניגוד לרצוני, ותמכתי יתדותי על מה שמבואר בפוסקים (עיין במגן אברהם, או"ח סימן רסג סק"ל, ובמחצית השקל שם) דהכלל שאמרו (יבמות סה:) כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע, לא אמרו אלא בתוכחה ליחיד, אבל הדורש ומוכיח בשער בת רבים אינו צריך לחוש לזה, כי בין רבים השומעים ודאי יהיה איש אחד שאצלו יהיו הדברים נכנסים אל הלב (וע"ע בשו"ת דברי יציב, יו"ד סימן ריז ס"ק ג-ו, דבשאינו ברור גמור שלא ישמע לו אין חילוק בין רבים ליחיד, ועי"ש מהתשב"ץ ח"ב סימן מז, דבדבר שמיעוטן של ציבור שוגגים מצוה למחות בידם ואף אם יבואו להיות מזידין, כדי להזהיר לאחרים שלא יבואו לידי מכשול וכו' עי"ש). בנוסף לכך הנני מתנה מעיקרא, שאין דברי נאמרים אלא למי שרוצה לקבל הדברים, ואילו מי שאצלו זה דבר שאינו נשמע אין דברי מופנים אליו כלל. אינני עומד לדרוש בראש כל חוצות, רק יושב ומדבר לתלמידים הרוצים לשמוע אלי. הנה בעוה"ר פשתה המספחת בזה שהנשים והבנות הולכות לעבודה במשרדים ובבתי חרושת כשהרבה פעמים הן נמצאות ביחד עם גויים, ויש לציין שאף אם לא יצא מזה מכשול של טומאה ח"ו, מכל מקום בעצם הדבר שנתיחדו כבר באו לידי איסור תורה, ואף שטעם האיסור אינו אלא מחשש שיבואו לידי מעשה. הגע בעצמך מאיסור חמץ בפסח, שלדעת הר"ן ריש פסחים לא אמרה תורה בל יראה ובל ימצא אלא כדי להפריש את האדם שלא יבוא לידי אכילה, וכי סלקא דעתך שאחד יחזיק חמץ בביתו כל ימי החג מתוך שהוא בטוח בעצמו שלא יבוא לאוכלה, הלא לפושע ישראל ייחשב בעיני הכל. כן הוא באיסור יחוד שאסרתו תורה אין זה עסקינו מאיזה סיבה וחשש, התורה אסרתו ואנו אין לנו אלא דברי תורתינו.

ובאמת כבר נשמעו לדאבוננו הרבה מקרי אסון רח"ל אשר תצילנה אוזן כל השומע, וכמה באו לפני בזעקת שבר אחרי שכבר נקדחה התבשיל, ואז הם כבר מהצועקים ואינם נענים. אך לו חכמו ישכילו בראשיתם והיו נזהרים בגדרים וסייגים שציותה תורה, כי אז היו חוסכים נפשם מצרה.

בעוה"ר לא נפלאת היא מצב ירידת הדור ומדת ההפקרות ששוררת בעולם רח"ל. הן אמנם הלחץ זו הדחק מאלצתם לצאת לעבודה, כי היוקר האמיר והוצאות נישואין לרכישת כלי בית ורהיטים וכו' מצטברים לסכומים עצומים, ובצדק ניתן להמליץ בזה דברי המשנה

(נדרים סו.) בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן, אלא שבכל זאת אין בכך כדי להצדיק את העובדא האמורה. וכי יעלה על דעת אדם להאכיל בסעודת הנישואין בשר חזיר אם זה עולה לו יותר בזול וכדומה, ואיך אינו חש בעצמו משום לתא דאל תחלל את בתך להזנותה (ויקרא יט, כט).

הירא את דבר ה' לפחות יש לו ללכת תחילה למקום העבודה לראות את המצב שם, מקום החלונות והפתח, כמה אנשים עובדים שם, דרך ואופן הכניסה לשם וכו', ואחר כך יעשה שאלת חכם כדת מה לעשות. הרבה כבר באו לפני בשאלה כשבידם ציורים של חדרי ביתם והפתחים, לדעת מה יעשו בקביעת המזוזה כדת של תורה, ומדוע שלא יבואו גם כן עם ציורים של מקום העבודה, להורות להם דבר ה' זו הלכה באיסור יחוד החמור, שלדעת כמה פוסקים הוא ביהרג ואל יעבור מטעם אביזרייהו דגילוי עריות, דלא עדיף מהך דאיתא בגמ' (סנהדרין עה.) מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא וכו' אמרו חכמים ימות ולא תספר עמו מאחורי הגדר (ועיין ש"ך יו"ד סי' קנז סק"י ובברכי יוסף שם).

ולפי מה שנתבאר הרי לדעת כמה ראשונים יש איסור תורה גם ביחוד עם כמה אנשים כשהם פריצים או גויים וגם בנשותיהם עמהם לא מהני, ואף אם זה רק מדרבנן ח"ו לנו להקל ראש בזה. לך נא וראה מה שכתב הרמ"א (או"ח סימן שלד, כו) דאם עבר וחילל שבת כדי להציל ממון צריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי, ולא ישתה יין ולא יאכל בשר, ויתן במקום חטאת י"ח פשיטים לצדקה וכו', וזאת על מכשול של פעם אחת בלבד ואף באיסור מוקצה דרבנן (עיין דגול מרבבה שם), על אחת כמה וכמה כשהדבר נוגע לאיסור שהוא מאביזרייהו דגילוי עריות, ומה גם כשעוברים על זה יום אחרי יום בקביעות.

מבואר בראשונים (ראה באברבנאל, בראשית יח, כב) סיבת חומר הדבר של חטאת סדום ההפוכה, כי אם אדם נכשל פעם בדבר עבירה ל"ע מרוב התגברות היצר אשר קם עליו כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, הרי אחרי כן לבו נוקפו ובוכה ושב על זה שנכשל בעון חמור, וה' הטוב יסלח לו והוא רחום יכפר עון. שונים הדברים כאשר אחד קובע לעצמו לעבור על איזה מצוה שבתורה ועד שכבר אינו רואה בכך שום עולה. כן מבואר בשערי תשובה לרבינו יונה (שער ראשון, אות ו) דכל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להשמר ממנו, גם אם הוא מהעונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל (חולין ד:) מומר לדבר אחד, ואת פושעים נמנה וגדול עונו מנשוא וכו' עי"ש. זאת אומרת שאם אחד נכשל פעם בחילול שבת מחמת תאות ממון שגברה עליו ולא שלט על יצרו, הגם שהוא רשע מחלל שבת, מכל מקום אין זה חמור כמעשהו של מי שקונה לעצמו בגד של שעטנז או שמקיף פאת ראשו מחמת שאינו חש כלל לאיסור זה ואינו רוצה ליזהר בו, שבכך הריהו מומר לדבר אחד.

על פי זה כבר אמרתי לבאר מחלוקת דריש לקיש ורבי יוחנן (סנהדרין קיא.) בדרש הכתוב (ישעיה ה, יד) לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חוק, אמר ריש לקיש למי שמשייר אפילו חוק אחד, אמר רבי יוחנן לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי, אלא אפילו לא למד אלא חוק אחד וכו' עי"ש. לפי פשטות הבנת הדברים נחלקו בסברות רחוקות מן הקצה אל הקצה, ברם אמרתי לבאר דאלו ואלו דברי אלקים חיים, כי זה האיש שיצרו תוקפו והוא נכשל פעם באיסור חילול שבת, או עריות, או מאכלות אסורות כשהוא בדרך וכדומה, אבל יש לו מצוה אחת שהוא נזהר בה ביותר וכל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותו, הנה שכרו אתו על אותה מצוה אחת ועליו אמר רבי יוחנן אפילו לא למד אלא חוק אחד. לעומת זה, מי שמקיים כל התורה כולה ומשייר רק חוק אחד שאותו אין רצונו לקיים וגומר בדעתו שזה למעלה מיכולתו, הרי זה מומר לכל התורה כולה ויורש גיהנם, כי תורת ה' תמימה ניתנה ולשלישי ולרביע לא שמענו.

מוכרחני להוכיח ולהזהיר בזה בנוגע לענייננו, שהדבר חמור ביותר, דהגם שח"ו אינו עובר במרד ובמעל לבעוט באיסור זה, מכל מקום הריהו בוחר לעצמו מקום עבודה ואינו חושש לזה שיזדמן לו או לה שם מכשול איסור יחוד דבר יום ביומו, ומה גם שהוא עובר באיסור תורה הרבה פעמים בכל יום, כי בכל משך זמן של שיעור איסור יחוד שהוא יכול לצאת משם ואינו יוצא הריהו עובר פעם נוספת, ושיעור יחוד הוא כמה דקות, אם כן צא וחשוב בכמה איסורי תורה הוא נכשל במשך שמונה שעות עבודה בכל יום.

מבואר בפוסקים וראשונים שהכל לפי רוב המעשה, ומעשה טוב שהוכפל פעמים רבות עדיף טפי (עיין בפירוש המשניות להרמב"ם, אבות ג, טו, ועוד), וידועים דברי הר"ן בזה (ביומא פד: ד"ה וגרסינן) דשוחטים עבור חולה בשבת ואין מאכילים אותו נבילה, דנהי דנבילה איסור לאו ושבת איסור סקילה, איכא חומרא אחרינא בנבילה לפי שהאוכלה עובר בלאו על כל זית וזית שבה, אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה עיי"ש, והגר"י ענגיל בספרו לקח טוב (כלל טו) יש לו מערכה שלימה בזה אם ריבוי הכמות משלים לאיכות, והארכתי בזה כמה פעמים ואכ"מ.

יוצא מזה, שמי שנכשל ועבר פעם אחת על איסור כרת ומיתת ב"ד, אין עונשו חמור כל כך כזה שעובר בכל יום ובכל רגע על איסור יחוד בשאט נפש, עד שכמעט שאין לך עון חמור כזה, ולדאבוננו הדבר נפרץ ביותר ונעשה כהיתר, ותולים עצמם באחרים שגם השכן עושה כך ושאר טענות סרק כגון זה, כל זאת מחמת שבמקום זה העבודה קלה יותר או שירויח יותר, כך שהרי לו בזה טומאות שתים שהן הרבה גזל ועריות שנפשו של אדם מחמדתן, ועבר ושנה הותרה לו עד שאינו רואה שום איסור בדבר, והרי זה ממש כחטאת סדום ועמורה.

לא באתי בזה לקבוע להלכה ולהחמיר, רק לעורר שצריך להתיישב בדבר, כי עת צרה היא ליעקב וקרן ישראל ירדה פלאים, בואו ונחשוב חשבונו של עולם, אולי המכשלה הזאת היא אחת הגורמים להתגברות הקטרוג בשמים. אין דברינו מאלו שמטהרים את השרץ בק"נ טעמים ומהפכים דברי אלקים חיים, אלא מישראל קדושים בני א-ל חי מאמינים בני מאמינים שאין נכשלים בזה אלא מחמת חסרון ידיעה והתבוננות. אברך הרוצה לשבת באהלה של תורה שולח את אשתו לעבודה ונמצא שכרו יוצא בהפסדו, שבכדי שהוא יוכל ללמוד נכשלת אשת איש באיסור יחוד דאורייתא. זה גם כן תוצאה מן עם הארצות שגברה בדור הזה, וכל אחד מורה היתר לעצמו בקולות שונות שאין להם מקור ושורש, כגון שיש שם הרבה עובדים וכיו"ב, בעוד שאליבא דאמת אדרבה כפי ריבוי האנשים העובדים שם יוגדל חומר האיסור, כיון שהם עכו"ם או פריצי וכנ"ל, ובעכו"ם לא מהני אף באשתו עמו, ולגבי פריצי אם מהני אשתו עמו האריכו טובא דבפרוץ טובא יש שהוא כעכו"ם. ביותר חמור הדבר בזמננו, שמחמת הפחד משודדים ורוצחים כל המשרדים נעולים על סוגר ובריח ואין יכולים להיכנס מיד מבחוץ, וזה גם כן מעצת הטומאה שסיבבה את המצב כך כדי להביא את בני ישראל לידי מכשולות ח"ו. סוף דבר הכל נשמע שזו תורה שלימה והלכות מרובות, ואין מהראוי שיהא תורת כל אחד בידו וכל אדם עושה דין לעצמו, אלא חובה עליו לבוא ולהציע שאלתו בפני מורה הוראה שילין בעומקה של הלכה ויברר לו על פי התורה אם יש צדדים להקל בזה.

הנה עין רואה בדברי חז"ל איך שהפליגו לחשוש ולגזור סייגים בזה, כגון שלא תהא אשה מהלכת בשוק ובנה אחריה שמא יתפס בנה ותלך אחריו להחזירו ויתעוללו בה הרשעים שתפסוהו (סנהדרין יט.

שו"ע אבן העזר סימן כב, טז), וכהנה רבות. וכי אכשור דרא בזמננו, האם אין הדור הזה פרוץ יותר מהדור של חכמי הש"ס. לצערינו הרב נמצאים אנחנו בדור טמא ומטומא ושומעים על הרבה מקרים של אונס ופיתוי רח"ל, ואיך יתיר לעצמו על סמך קולות אשר מקלו יגיד לו, וכי מוכן הוא למכור את נשמתו ולעבור על עיקרי תורה בשביל מעט כסף. אמנם ארכו הימים ורבו הצרות בגלות החל הזה, צרכינו מרובים והמצב בכי רע, וכי בשביל כך כבר הותרה הרצועה, האין תורה בישראל ח"ו.

עתה נתנה ראש ונשובה לביאור המקראות. כבר נתבאר שבני ישראל במצרים גדרו עצמם מן הערוה ונזהרו באיסור יחוד, ומצינו שקודם צאתם היו זקוקים לזכות המצוות שיגינו בעדם ולפיכך ניתן להם אז מצות פסח ומילה, כדבר שנאמר (יחזקאל טז, ו) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך וגו', ונראה שגם דבר זה נזקף להם לזכות. מטעם זה ציוה השי"ת שדוקא סמוך ליציאתם ילכו לשאול ממצרים כלים ושמלות, כי מטבע הדברים שלפני היציאה לדרך האנשים טרודים ביותר באריזת החפצים, להעמיס המשאות על החמורים, להכין צדה לדרך וכיו"ב, מה גם שבלילה שלאחריה נאסרו לצאת מפתח בתיהם, ונחשב להם לזכות גדול מה שעל אף כן התפנו מעסקיהם ולא נתנו לנשים ללכת לבד לבית המצריים. הם לא התחכמו לסמוך על היתרים שונים, כגון להשאיר הדלת פתוחה, או לסמוך על זה שהמצריים טרודים באבלם על מיתת בכוריהם ואין יצר הרע שולט בשעת אנינות (עיין קידושין פ:), וגם היא נחפזת לשוב לביתה לצאת ממצרים. בזה הראו בני ישראל את מעלת קדושתם, ודבר זה עמד להם באותה עת כשהיו ערום ועריה מן המצוות, ובזכות זה יצאו ממצרים.

כן אמרו (סוטה יא:) בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים וכו', ויש לרמז בזה לפי דרכנו, שבשכר זה ששמרו האנשים על הנשים שיישארו צדקניות ולא נתנו להם להתייחד על אף טרדותיהם המרובות באותה שעה ועל אף כל ההיתרים שהיה אפשר להמציא אז, בזכות זה נגאלו ממצרים.

עוד סיפר הכתוב הכא בשבחן של ישראל ואמר (שמות יא, ג) ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים וגו', ולפי זה יוצא עוד היתר להתייחד דבש"ס (עבודה זרה כה:) יש סברא להתיר באשה חשובה דמירתתי מינה, ואפילו הכי לא סמכו על זה בני ישראל וכפי מה דקי"ל לאיסור וכנ"ל מהש"ך, אלא בני ישראל עשו כדבר משה שאמר וישאלו איש מאת רעהו, ורק אז - כשגם האגשים נמצאים עמהם - ואשה מאת רעותה, והיינו רבותהון דישראל.

בהאמור נראה ליתן טעם לשבח על מנהג אבותינו הקדושים שבליל הסדר אכלו ביחד עם ב"ב, בניגוד למנהגם בכל ימות השנה שלא לאכול ביחד עם ב"ב, וכן נהגו כל חסידים ואנשי מעשה. כך ראיתי אצל כ"ק אאמו"ר זי"ע שאמי הרבנית ע"ה ואחותיי ע"ה ישבו אצל שולחנו בלילי פסחים, ומקורו טהור בצאנז וראפשיץ. כן ידוע לי שכך נהג גם רבה"ק מלובלין זי"ע, שהרבנית ובנותיו אכלו עמו ביחד אצל השולחן, וכן תלמידו הרה"ק מראפשיץ זי"ע ישב שם באותו שולחן, ובסיגעט נהגו שהנשים אכלו בשולחן בפני עצמו באותו חדר. יש בזה הרבה טעמים וענינים על פי קבלה, אבל גם לפי פשוטו ראוי לנתינת טעם, שלפום ריהטא אדרבה בלילי שבתות יש יותר ענין לנהוג כן מטעם אוכלת עמו לילי שבת (כתובות סד:).

לפי האמור נראה שהמכוון בזה לעשות זכר למנהגם הטוב של אבותינו בארץ מצרים שלא עזבו את הנשים לבדן, אשר בשכר זה נגאלו ממצרים. שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע ששמע מפ"ק של זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע שאמר: איני עושה שום דבר מבלי שיהא לי על כך שלש מאות טעמים. זאת אומרת שעל כל מנהג שנהג היה לו לכל הפחות שלש מאות טעמים, אבל להרבה ממנהגיו הקדושים היו לו גם אלפי טעמים, ויתכן שענין זה שאמרנו היה אחד הטעמים למנהג הנ"ל."

כבד את אביך ואת אמך

מעשה באחד שהיה לו אב זקן, ולא היה מרחם עליו להביאו לתוך ביתו, להאכילו ולהלבישו. והיה הזקן הזה גר עם עניים שבעיר. ויהי היום, בימי הקור, ישב הזקן עם עניים ברחוב העיר, ויעבור שם נכדו של הזקן. ויתחנן אליו הזקן ויאמר לו: ראה איך הקור עצום ורב ולי אין בגד ללבוש. ויבקש הזקן מנכדו שיאמר לאביו לשלוח לו בגד להתכסות ולהתלבש בו בימי הקור.

וילך הנכד ויספר לאביו מה שאמר לו זקנו. ויאמר לו האב: עלה אל העלייה ושם תמצא בגד תלוי על מסמר והבא אותו לסבך. ויעל הנכד אל העלייה וימצא שם בגד ישן נושן, מנוקב ככברה. וייחר לו מאד על הדבר הזה. וייקח מספריים ויחתוך את הבגד לשני חצאים שווים ובשל כך התעכב זמן מה בעלייה. וישאלו אביו מה אתה עושה שם? וירד הבן מן העלייה ובידו חצי בגד. ויתמה אביו: מדוע חתכת הבגד לחצאים ומה תעשה בחצי השני? ויען הבן ויאמר לאביו: את החצי השני אני שומר בשבילך, כי אחרי שתזקין אוציא אותך מן הבית הזה, אושיבך עם העניים, ובימי הקור, כשתבקש ממני בגד ללבוש, אשלח לך את החצי הנשאר פה, וכמו שאתה מתנהג עם אביך, כך אתנהג עימך.

ויבוש האב וייכלם וידע כי חטא חטאה גדולה בכבוד אביו והלך אצל אביו וביקש ממנו מחילה והביאו לביתו.

(עפ"י מ"נפלאים מעשיך" לרב יוסף חיים מבגדד זי"ע)

לא תגנוב

רבי לוי יצחק מברדיצ'ב היה נוהג להכריז כל יום על ביתו ורכושו שהם הפקר, שאם יבוא גנב, לא יהיה חלילה עובר על "לא תגנוב" אלא זוכה מן ההפקר.

מעשה היה בחייט נאמן שציווה לקחת את השולחן שהיה גוזר עליו הבגדים להתקינם, שיעשו ממנו לוחות לארונו וישימו בתוך הארון את אמת המידה שהיה מודד בה את הבגדים. שאלוהו: לשם מה הוא מצווה כן? ואמר: הלוחות ואמת המידה יעידו כשני עדים כשרים שלא גנבתי מעולם מן האריג שהיו מביאים לי לגזור ולתפור הבגד.

ובכלל האיסור של "לא תגנוב", שלא לעשות מצווה במעות שבאו לידו באיסור גזל, שמכל מצווה נוצר מלאך, ואם עושה מצווה בגזל - אותו מלאך הולך וצועק לפני הקב"ה: פלוני עושק אותי בדבר של איסור. ולא שכר מקבל אלא עונש.

(מעם לועז פרשת ואתחנן)

לא תגנבו

ר' שלמה זלמן, אחיו הצעיר של ר' חיים מוולוז'ין היה עילוי מופלא. מילדותו חונן בכוח זיכרון נדיר ובמח חריף. שנון ומחודד. כשהיה בן חמש שנים כבר ידע כמעט על פה חמשה חומשי תורה עם פרוש רש"י. באחד הימים חשד בו בן כפר כי גנב את סידור התפילה שלו. כשהוכיח אחד מזקני בית הכנסת את הכפרי על כך שהוא חושד חשד שווא בילד ירא שמים, שלא יעז לעבור על לאו של "לא תגנב",

אמר הילד בחיוך למיטיבו: גם אם הייתי גונב את הסידור לא הייתי עובר על "לא תגנב" המתייחס לגניבת נפשות, אלא על "לא תגנבו" (ויקרא י"ט, י"א) השייך בענייני ממון.

לא תענה רעך עד שקר

ר' משה מקוצי, בעל הסמ"ג ספר מצוות גדול כותב: המשקרים לגויים וגונבים מהם, המה מחללי השם, כי גורמים שיאמרו הגויים "אין תורה לישראל", וזה ההיפך מן הכתוב בספר צפניה (ג', י"ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית.

בני ישראל צריכים להיות גדורים בתאוות החומר, ולשמור את האמת, שהוא חותמו של הקב"ה. כשתגיע שעת הגאולה ישמחו גם העמים כולם, כי עם בחר לו ה' - הוא עם האמת והצדק. ברם, אם איש מישראל מרמה את הנכרים, הלא ישחקו ויאמרו: השם בחר לו עם של רמאים וגנבים.

("שמע ישראל" / דב רוזן)

לא תחמוד

מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא (טיט, כלומר, שכבד עליו לבו וחלה מרוב אהבה.)

ובאו ושאלו לרופאים ואמרו: אין לו תקנה עד שתבעל לו. אמרו חכמים: ימות ואל תבעל לו.תעמוד לפניו ערומה?, ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. תספר עמו מאחורי הגדר?, ימות ולא תספר עמו מאחורי הגדר.

כל כך למה? רב פפא אמר: משום פגם משפחה (שבושין בדבר). רב אחא בנו של רב איקא אמר: כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות.

(סנהדרין ע"ה עמוד ב')

ואת כל הנ"ל ליקטתי מספר "אהל שלמה" מאת ישעיהו סגל הלוי ז"ל.

אילן! במה אברכך? (המשך)

החסידים שהתגוררו בארץ ישראל שלחו, בשנים עברו, פירות ארץ ישראל לרבותיהם שבחוץ לארץ לקראת ט"ו בשבט, והאדמורי"ם היו מצפים לכך בהשתוקקות עצומה, וכשהפירות הגיעו היו מברכים עליהם מידי שנה בשנה בשולחנם בט"ו בשבט ברוב להט והתרגשות על שזכו לברך על פירות הארץ.

בספר "פירותיך מתוקים" מסופר כי בשנת תרע"ו, בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, ערך הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל את שולחנו הטהור בט"ו בשבט, אך איש לא הגיע ל"טיש". המלחמה השתוללה בחוץ במלוא עוזה, מגפות ומחלות הפילו חללים רבים בחוץ והרבי ישב לבדו ליד שולחנו. לפתע נפתחה הדלת וילד קטן, בנו של אחד החסידים, נכנס פנימה. הילד הנבוך סיפר לרבי שאביו, אמו וכל בני משפחתו נפלו למשכב והם בסכנת חיים.

פרץ רבי דוידל' מלעלוב בבכי מר ואמר: "רבונו של עולם! שמחתי בחגה של ארץ ישראל והיא הושבתה! אמור לצרותינו די!". הרבי מיהר ופנה אל הילד במאור פנים, הוציא פרי מערימת פירות ארץ ישראל שהיו מונחים לפניו והושיט לו אותו, באומרו: "הא לך את הפרי, הבא אותו לביתך, ובטוחני כי בזכות פירות ט"ו בשבט יזכה אביך לראות ממך פירות". ואכן הוריו של הילד הבריאו והם ראו פירות טובים ומתוקים מאותו ילד.

פירות ארץ ישראל - סגולה ליראת שמים

על קדושתם ומעלתם של פירות ארץ ישראל למדנו מדברי הב"ח[6] שכתב: "הנה קדושת ארץ ישראל הושפע בה מקדושת הארץ העליונה, היא משפעת גם בפירותיה שיונקים מקדושת השכינה בקרב הארץ". הב"ח מסביר כי אנו אומרים בברכת "מעין שלוש" את המילים "ונאכל מפריה ונשבע מטובה", כי "באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובתה". הגאון היעב"ץ כותב[7]: "אף על גב שנאמר[8] "וכי משה לאכול מפריה ולשבוע מטובה הוא צריך", אנו ודאי צריכים להם, כי פירות ארץ ישראל מוסיפים כח וחכמה, כמו שאמרו חז"ל[9] "אווירא דארץ ישראל מחכים". ה"מקור ברוך" מסערט ויז'ניץ כותב באגרותיו כי מובא בספרי תלמידי הבעש"ט שמאכלי ארץ ישראל, ובפרט פירות ארץ ישראל הנאכלים חיים, בלי שיד אדם התערבה בהם, הינם סגולה לתורה וליראת שמים.

15 סוגי פירות

רבי חיים פלאג'י זצ"ל מביא מנהג, המובא בספר "ברכת אליהו", לאכול חמישה- עשר מיני פירות (כנראה כנגד יום חמשה עשר- ס' בית ישראל) וללמוד, יחד עם אכילת כל פרי ופרי, פרק משניות אחד. איזה פרקי משניות לומדים? 8 פרקי משניות מסכת פאה, 3 פרקי מסכת ביכורים ו-4 פרקי מסכת ראש השנה.

לפני למעלה מ-200 שנה כבר התפרסם הספר "פרי עץ הדר", הכולל בתוכו סדר לימוד וקריאת משניות וזוהר הקדוש העוסקים בפירות שונים, ולאחר מכן מברכים על אותו הפרי, שעליו למדו זה עתה. רבי חיים פלאג'י מזכיר את הספר הלזה לפני למעלה מ-100 שנה ובנו בכורו הגאון רבי אברהם פלאג'י מעיד שרבים וטובים נהגו ללמוד בספר "פרי עץ הדר" בשעת אכילת הפירות בט"ו בשבט. הגר"י רקח, בן דורם של רבני משפחת פלאג'י, חיבר חיבור בשם "פתח הסמדר" על הספר "פרי עץ הדר" והוא מספר שבקהילתו לומדים בסדר זה בקביעות בכל ט"ו בשבט.

6 - או"ח סי' ר"ח.

7 - מור וקציעה או"ח סי' ר"ח.
8 - סוטה יד, א.
9 - ב"ב קנח, ב.

סדר הלימוד נפתח בפסוקי פרשת בראשית, על בריאת העשבים והעצים ביום שלישי, פסוקי שבעת המינים שבפרשת עקב וברכות האדמה והעצים שבפרשת בחוקותי. בהמשך לומדים פרקים מספר יחזקאל, ספר יואל וספר תהילים, הקשורים לדגן, תירוש ויצהר ופירות האילן. בהמשך לומדים קטעים מהזוהר הקדוש בפרשיות בראשית, קדושים, עקב, בלק, פנחס ועוד, הקשורים לפירות שונים, בעיקר פירות משבעת המינים[10]. בנוסף נהגו חלק מהקהילות בני עדות המזרח להעתיק בתפילה על האילנות, ובפרט על האתרוג, מתוך תפילה המובאת בספרו של מרן ה"בן איש חי" זצ"ל, "לשון חכמים". ואגב, אלו שאוכלים את הפירות לפי סדר "פרי עץ הדר", צריכים לשים לב ולנהוג לפי סדר הקדימה המובא בהלכה, בשולחן ערוך ובפוסקים, לאכילת הפירות, ולא לאכול את הפירות סתם-כך. ונקודה נוספת: כאשר עורכים את סדר הלימוד בליל ט"ו בשבט, יש לשים לב לאזהרת הקדוש האריז"ל, שאין לקרוא מקרא בלילה ולא יקרא את פסוקי התנ"ך הכתובים בסדר "פרי עץ הדר", אלא אם כן סומך על ההיתרים המובאים בספרי האחרונים (כמו לימוד תנ"ך עם פירוש רש"י, לימוד בצוותא יחד עם קבוצה, לימוד בדרך תפילה ואמירה בעלמא ועוד).

השנה, כשט"ו בשבט חל בליל שבת, אין כל חשש וניתן לומר את פסוקי התנ"ך שבסדר "פרי עץ הדר". זאת מפני שאזהרת האריז"ל לא נאמרה על ליל שבת[11].

91 פרוטות לצדקה

במחזור ליוורנו שיצא לאור בשנת התר"ל, מסופר כי "בט"ו בשבט ילמדו הספרדים בישיבותיהם כמעט כל הלילה, ויהדרו לאכול מכל מיני פירות הנמצאים בעיר, ולפני אכילת כל פרי ואחריה ילמדו לימודים מיוחדים, מלוקטים מהתנ"ך ומהזוהר, וישוררו תהילות ופזמונים מיוחדים".

באשכנז ובפולין נהגו הילדים להביא לחיידרים 15 מיני פירות והמלמד היה מלמד "דיני קדימה בברכות", מספר על ישראל שנמשלו לפירות ומרבה בשבחה של ארץ ישראל. רבי חיים פלאג'י כתב ש"יש מקומות שאינם לומדים בט"ו בשבט, כי אם ט"ו "שירי המעלות" שבתהילים, ונוהגים שמלמדי תינוקות מלמדים את תלמידיהם כל ט"ו "שיר המעלות", כדי שיזמרום בשולחן אביהם בליל ט"ו בשבט"...

רבה של פוניבז', מיר וירושלים עיר הקודש, הגאון האדר"ת זצ"ל מספר לצאצאיו בצוואתו: "ביום ט"ו בשבט למדתי הלכות מעשר בספר הרמב"ם ובגמרא ראש השנה מדף י"ד ע"ב והלאה, וחזרתי לחדש דבר-מה כפי ערכי, ויהיה חשוב כקיום מצווה במעשר אילן, והתפללתי לה' שיזכני באותה המצווה בפועל ממש מן התורה". ובעדן שבתימן נהגו ללמוד בליל ט"ו בשבט ובבוקרו של יום את פרק ראשון ממסכת ראש השנה, שם הוזכר שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות.

כ"ק הרה"ק ה"צמח צדק" מויז'ניץ זי"ע כותב בשם חותנו הצדיק מרוזין זצ"ל, שנהגו צדיקים ללבוש בגדי שבת בט"ו בשבט, כי "יום זה הוא ראש השנה, כי האדם עץ השדה".

בספר "מעשה הצדקה" כתב: "מנהג טוב ויפה להפריש בט"ו בשבט תשעים ואחת פרוטות לצדקה, כמניין "אילן", וכמניין "מים", כשביום זה נכנסים ה"מים" ל"אילן". וכן, עדכנתי את קופות הצדקה בעירנו בדברים אלו, המובאים גם ב"מועד לכל חי" להגר"ח פלאג'י, בתקווה שפרסום הדברים יעוררו את כולנו לתרום למען עניי עירנו ורווחתם...

שבת ט"ו בשבט

אחרוני זמנינו ממליצים לערוך את סדר ט"ו בשבט לאחר סעודת השבת, לפני ברכת המזון ולא בתחילת הסעודה. זאת משום שישנו ספק בהלכה ובדעות הפוסקים, האם פירות הנאכלים בתחילת הסעודה נפטרים בברכת המזון או שצריך לברך עליהם ברכה אחרונה בפני עצמם. ומאחר שלפי כל הדעות, האוכלים פירות בסיום הסעודה נפטרים בברכת המזון, עדיף לאכול את הפירות לפני ברכת המזון. וכמו כן עדיף לאכול קודם את סעודת השבת לתיאבון ורק לאחר מכן את הפירות[12]. ויש מאחרוני זמנינו שכתבו שבשבת ניתן לאכול ולברך על הפירות לאחר הסעודה ולאחר ברכת המזון, כדי להרבות בברכות ולהשלים ברכות למנין "מאה ברכות". ובמקרה זה עדיף להביאם לשולחן רק לאחר ברכת המזון ולא קודם.

ה"בני יששכר" כותב שנהגו להתפלל ולבקש בט"ו בשבט על אתרוג מהודר לחג הסוכות, וב"לשון חכמים" של ה"בן איש חי" מובאת תפילה ובקשה לט"ו בשבט, בה מתפללים ומבקשים על פירות האילן ועל אתרוג נאה ומהודר לחג הסוכות. מאחר שאין מבקשים בקשות בשבת קודש, מלבד התפילות והבקשות שניתקנו לנו ע"י חז"ל בסדר התפילה, לכן אין להתפלל תפילה זו בשבת ט"ו בשבט וניתן, כמובן, להעתיר בתפילה על פירות האילן ועל אתרוג בערב שבת או במוצאי שבת.

10 - ועוד בסדר "פרי עץ הדר": לימוד משניות הקשורות לתאנה (מעשרות פרק שני), אגס (ברכות פ"ו מ"א וכלאים פ"א מ"ד), עוזרדין (ברכות פ"ו מ"ג ודמאי פ"א מ"א), תורמוסים (ברכות ב,ה) ועוד ועוד.

11 - כפי שכתב בשו"ת רב פעלים (ח"א סוד ישרים סי' ט').

12 - ראה מג"א רמ"ט סק"ו, ויש לעיין בזה.

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il